

Japon Yazar Abe Kōbō'nun *Yolun Sonundaki İşarete Doğru*(*Ovarishi Miçi no Shirube ni* 終わりし道の標べに) Eserinde Memleket Algısı: Mançukuo ve Japonya

Dr. Habibe Salğar

Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü

habibesalgar@selcuk.edu.tr

Öz

Bu çalışma, Abe Kōbō'nun *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında Mançukuo ve memleket kavramının yansımalarını incelemektedir. Japonya ve Mançukuo'nun sömüren - sömürülen devlet ilişkisi, Japonya'da savaş sonrası süreçte sömürgeci çekilenler grubunda (*hikiagesha*) derin etkiler bırakmıştır. Abe Kōbō Mançukuo'daki deneyimlerini *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında kullanmıştır. Kōbō'nun eski bir Japon sömürgeci olan Mançukuo deneyimleri, "gerçek memleket" kavramını incelemesi için ona ilham vermiştir. Bu çalışmada; memleket algısı, varoluşçuluk ve diyalektik düşünce ile romanın ana temaları: memleketini sorgulama, yenilgi ve savaş, afyon kullanımının neden olduğu bilinç-bilinç dışılık arasındaki bulanıklık ve yabancılaşma kavramları arasında bir analogi kurulmuştur. "Memleket" kavramı, varoluşçuluk ve diyalektik düşünce ile ilişkilendirilmiştir. Kısacası, Abe Kōbō'nun savaş sonrası hayatı, benlik arayışları süresince memleket kavramını sorgulayan baş kahramanın düşüncelerinde yansıtıldığına işaret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abe Kōbō, memleket, varoluşçuluk, savaş, afyon.

Japanese Writer Abe Kōbō's Perception of Homeland in *The Road Sign at the End of the Road* (*Owarishi Michi no Shirube ni*): Manchukuo and Japan

Abstract

This study examines Abe Kōbō's reflections on Manchukuo and the concept of homeland in his novel *The Road Sign at the End of the Road*. In the postwar period, exploiter - exploited relationship between Japan and Manchukuo has made a deep effect especially for repatriated group (*hikiagesha*) in Japan. Abe Kōbō, uses those experiences in Manchukuo through his first novel *The Road Sign at the End of the Road*. Kōbō's experiences in Manchukuo, a former Japanese colony, inspired him to examine the concept of "real homeland". In this study; an analogy is established between the interrelatedness of homeland, existentialism and dialectical thinking and the main themes of the novel: questioning of homeland perception, defeat and war, the indistinctness between consciousness-unconsciousness induced by opium use, and alienation. The concept of "homeland" is related to existentialism and dialectical thinking. In short, it is indicated that Abe Kōbō's post-war life is reflected in the thoughts of the protagonist, who questions the concept of homeland during his search for the self.

Keywords: Abe Kōbō, homeland, existentialism, war, opium.

Gönderim Tarihi / Sending Date: 29/05/2019

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 11/12/2019

GİRİŞ

Japonya’da savaş sonrası dönemin entelektüel yazarları arasında yer alan, güçlü kalemlerden Abe Kōbō’nun (1924 - 1993) bazı eserlerinde¹ Mançukuo²yaşantısının izlerini görmek mümkündür. Bu izler, Abe Kōbō 1946 yılında Japonya’ya döndükten sonra, ülkenin içinde bulunduğu savaş sonrası işgal ortamı, Amerikan İşgal Kuvvetleri Komutanlığı’nın³ ülkedeki sıkıyönetimi gibi bir yapı içerisinde yeni boyutlar kazanmıştır.

Bu çalışmada, yazarın *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanı metin tahlili yöntemi ile incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, II. Dünya Savaşı öncesi süreçte, Japonya’nın militarist ve milliyetçi siyasetinin güçlü olduğu, bağımsız bir devlet görünümünde olan ancak, Japonya’nın sömürgesi olan Mançukuo’ya dair yazarın kaleme aldığı *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* eserinde, okura sunulan “memleket” kavramının nasıl bir varoluş problemi ile iç içe sunulduğunu incelemektir.

Sömürge yaşantısı, savaş tanıklığı ve ardından Japonya’ya geri çekilme (*hikiage*) sürecinin Abe Kōbō’da bıraktığı izler, yazarın ilk dönem eseri olarak kabul edilen *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında özellikle belirgindir. Savaş sonrası dönemde, Mançukuo Devleti’nin haritadan silinmesine rağmen, bu devlet ve Japonya ile olan siyasi ilişkisine (özellikle sömüren - sömürülen yönüyle) birçok romanda yer verilmiştir. Abe Kōbō’nun bu romanında, bireyin hapsediği memleket kavramı ile Mançukuo ve Japonya’nın ilişkisi arasında bir analogi kurduğunu ifade etmek mümkündür.

Japonya’nın savaş öncesi dönemde, Mançukuo’nun siyasi, ekonomik ve beşeri özellikleri üzerinde önemli etkileri olmuştur.⁴ 1936 - 1944 arası dönemde, birçok Japon bölgeye gönderilmiş ve ülkede Japon nüfusunun artması sağlanmaya çalışılmıştır.⁵ Abe Kōbō, Tokyo’da doğmuş olmasına rağmen, çocukluk ve gençlik dönemlerinde Mançukuo’da

1 *Canavarlar Memleketlerine Dönüyor (Kemonotaçi wa Kokyō wo Mezasu けものたちは故郷をめざす)* romanı da mekân olarak Mançukuo’da geçer.

2 İngilizce literatürde Manchukuo olarak geçen bu devletin Japonca adı Manshūkoku (満洲国) dur. Mançukuo, 1 Mart 1932 yılında kurulmuş, 18 Ağustos 1945 yılında yıkılmıştır. Bu devletin varlığı 13 yıl 5 ay sürmüştür (Kawamura, 2011: 5). Ülkemizde alanyazında, bu devletin adı Mançukuo olarak geçmektedir (bkz. Gönen, 2004; Anzerlioğlu, 2008; Levent, 2015).

3 Japonca literatürde GHQ olarak geçmektedir. Bu ifade General Head Quarters kısaltmasıdır. Müttefik Kuvvetlerin Japonya’daki askerî idaresine verilen isimdir.

4 Japonların bölgedeki en önemli etkilerinin siyasi, ekonomik ve askerî alanda olduğunu ifade etmek mümkündür. Mançukuo Devleti kurulmadan önce 1906 yılında Japonların kurdukları Güney Mançukuo Demiryolu Şirketi uzun dönemler bölgede Japon ekonomisinin etkisini sürdürmesinde en önemli kuruluşlardan biri olmuştur. Siyasi arenada ise bu devletin kuruluşundan itibaren, Çin ile olan ilişkileri kesme siyaseti izlenmeye çalışılmıştır. 1932 yılı Mart ayında Mançukuo Devleti’nin resmen kurulduğunun ilan edilmesinin ardından Japonların etkisi ile imparator olan Aishin Gioro Puyi (1906 - 1967) yönetim, ve yürütmeye Japonya’nın etkisi altında kalmaya devam etmiştir. Askeriye’nin en önemli organ olduğu Mançukuo’da Japonya’ya ait olan Kantō Ordusu, bu bölgede söz sahibi olmuştur (Kawamura 2011: 5 - 18)

5 Mançukuo’da bulunan Guandong bölgesindeki (Jp. Kantō 関東) üç liman aracılığıyla deniz yoluyla Mançukuo’ya geçen Japonlar 1906 - 1942 yılları arasında 2.8 milyondur. Bunlardan sadece 568.238 kişi bölgede kalmıştır. Bu sayı ülkeye gelenlerin % 20.3’ünü oluşturur. Bu durum Mançukuo’ya geçen Japonların % 79.7’lik bir kısmının tüm dönem boyunca geri döndüğünü göstermektedir (Tapies 2002: 10). 1932 yılı Ekim ayından 1945 yılı Ağustos ayında Japonya’nın yenilgisine kadar geçen süre zarfında, bölgeye gönderilen Japon yerleşimci halk 102.739 hane, 220.968 kişi olmuştur (Asada 1993: 77).

yaşamıştır. Japon adaları dışındaki sömürge topraklarında⁶ deneyimlediği savaş ortamının yazarın ilk dönem eserlerine yansıtıldığı ifade etmek mümkündür.

Abe Kōbō, yazarlık yaptığı süreçte, çeşitli akım ve ideolojilerin etkisinde kalmıştır. Bunlar varoluşçuluk akımı, sürrealizm akımı ve komünizm ideolojisidir. Savaş sonrasındaki ilk yıllarda, Japonya'da Mançukuo ile ilgili edebi ürünlere nadiren rastlandığı düşünüldüğünde, Abe Kōbō'nun diğer yazarlardan ayrılan bir tarafı olduğu ifade edilebilir. Mançukuo'da bir bireyin hapsediği iç - dış dünyanın varoluşçu imgeler ile yansıtıldığı *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanı, yazarın ilk dönem eserleri içerisinde "memleket" kavramına ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Bu çalışmada ayrıca, yazarın memleket kavramını ele alışında varoluşçuluk temalarını kullandığı ve diyalektik düşünceye ait unsurlara yer verdiği üzerinde durulmuştur. Diyalektik düşüncenin en temel özelliklerinden birisi, bir "tez" ve "antiteze" sahip olmasıdır. Bu "tez" ve "antitez" birbirine karşıt veya çelişik durumda olabilir. Diyalektik düşüncenin diğer bir önemli özelliği, bilgilerimizin sürekli bir gelişmeyi temsil ettiğinin kabul edilmesidir. Ulaşılan her "sentez" bir "tez" olarak kabul edilir ve yeni bir "antitez" ile tekrar bir "sentez" ortaya çıkar. Tez ve antitez incelenirken, sadece yargılar değil, aynı zamanda kavramlar da dikkate alınmalıdır. "Hayat ve ölüm", "canlı ve cansız" gibikavramlar buna örnektir (Ural, 1991, s. 1 - 4). *Yolun Sonundaki İşarete Doğru*, başkişinin iki tür yolculuğunu anlatır. Bu yolculuklardan birisi, Japonya'dan Mançukuo'ya uzanan ve ait olduğu memleketi aramayı sürdürdüğü yolculuktur. Bir diğeri ise, zihinsel yolculuktur. Makalede başkişinin bu yolculuğunun izleri sürülecek, romandaki varoluşçu temalar, başkişinin zihninde yarattığı çelişkiler, Japonya ve Mançukuo arasındaki ilişki ile analogi kurularak incelenecektir.

Abe Kōbō'nun Hayatı ve Eserleri

Abe Kōbō 7 Mart 1924 (Taişō 13)⁷ tarihinde Tokyo'da doğar. Asıl adı Abe Kimifusa'dır⁸ (Kimura, 2015, s. 218). Babası Abe Asakichi, Mançukuo Tıp Üniversitesi'nde⁹ doktorluk yapmıştır. Annesi Abe Yorimi ise Tokyo Öğretmen Lisesi (Tokyo Gakkō Joşi Kōtōşihan) Japon Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olduktan sonra, proletarya edebiyatına ilgi duymuştur. Abe Kōbō henüz bir yaşında iken, anne ve babası ile birlikte 1925 yılında Mançukuo'ya taşınır (Gotō, 2013, s. 71). Annesi Abe Yorimi, o dönemde yeni adım attığı yazarlık faaliyetleriyle uğraşmaktadır. Annesinin kaleme aldığı *Gizemli Biri Güllüyor (Sufinkusu wa Warau)* romanı 1924 yılında yayınlanır. Bir sonraki yıl, kendi parası ile bastırıldığı *Aydınlığa İsyen (Hikari ni Somuku)* (1925) romanı yayınlanır (Kimura, 2015, s. 218 - 219). Bu romanın yayınlandığı yıldan da anlaşıldığı gibi Abe Yorimi, Mançukuo'ya gittikten sonra da yazın faaliyetlerini sürdürmüştür.¹⁰

Herhangi bir doktrine ya da siyasi eğilime uzun süre bağlı kalamayan Abe Kōbō'yu Donald Keene, "başına buyruk" bir yazar olarak tanımlar (2003, s. 66). Özellikle insan

⁶ Japon adaları dışında kalan toprakları anlatmak için *dışarıdaki topraklar (gayçi)* terimi kullanılmıştır. Bu ifade, Japonya'nın sömürge topraklarını işaret etmektedir. Bir diğer ifade ise *içerideki topraklar(nayçi)* ifadesidir. Bu ifade, Japonya'yı işaret etmektedir (Watt 2009: 5).

⁷ Japonya'da her dönem, başa geçen imparator tarafından belirlenen yeni bir isimle anılmaktadır. Taişō Dönemi, 1912 - 1926 yılları arasında geçen döneme verilen isimdir.

⁸安部公房

⁹ O dönemde resmi adı *Manşü İka Daigaku*'dur. Günümüzdeki ismi *Çügoku İka Daigaku* olarak geçmektedir. Anlamı ise, Çin Tıp Üniversitesi'dir.

¹⁰ *Hikari ni Somuku* adlı romanını yayınladıktan sonra eşi ve oğlu Abe Kimifusa ile birlikte Hōten'e taşınırlar. Sonrasında Abe Yorimi başka bir roman yayınlamamıştır (Kimura 2015: 220).

hayatında yaşadığı coğrafyaların önemli bir etkisi olduğunu düşünen ve bir ada halkı olan Japonlardan farklı olarak, Abe Kōbō'daki değişen yapının Mançukuo yaşantısı ile bağlantılı olması ihtimaline vurgu yapar. Keene, bir Japon olarak başka bir coğrafyada yaşayan Abe ve diğer Japon çocuklarının okulda aldığı eğitimin gerçek yaşamlarını yansıtmadığını ifade eder. Mançukuo'da yetişen Japon gençlerinin Japonya'dakilerden farklılığını şu ifadelerle aktarır:

Okullarda okudukları ders kitapları Japonya'daki çocuklara yönelikti. "Ülkemizde akarsular berrak ve dağlar yeşildir" gibi cümleler içeriyordu. Esasında çevrelerinde hiçbir dağ olmadığı gibi yalnızca çöle dönüşen tozlu ovalar vardı. Ders kitabındaki "ülkemin" tanımlaması ile okul binasının arkasındaki "kum tepeleri"nin görünür gerçekliği arasındaki çelişki, onun bir çocuk olarak ders kitaplarının doğruluğunu sorgulamasına sebep olmuştur. Bu durum, bir yanda Japonya diye haykırırken, diğer tarafta Japonya'ya yabancılaşma gibi çelişkili duyguların oluşmasına zemin hazırlamıştır (2003, s. 67).

Mançukuo yıllarında, Japon öğretmenleri ve ailesinden edindiği Japon kimliğinin yanı sıra, ülkenin çok uluslu yapısının yarattığı ortamda, bir Japon kimliği taşımak, yazarda çelişki yaratan durumların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Abe'nin çocukluk yılları "kendi bireysel dünyası içinde kalamamış, topluma entegre olmaya zorlanmış"tır. Abe, "böyle yapı içerisinde kimliğini yitiren bir birey" olmuştur (Iles, 2000, s.16). Bu tanım yazarın yaşadığı "kimlik" probleminin başlangıcına vurgu yapar. Yazar kendisinde herhangi bir memleketle ilişkin aidiyet duygusunun olmadığını şu ifadelerle açıkça belirtmiştir: "Kısacası doğduğum yer, büyüdüğüm yer ve ailemin ait olduğu yer, haritanın üç farklı yerinde bulunuyor. Özellikle ben, memleketi olmayan bir insanım. Tek söyleyebileceğim budur" (Horvat, 1973, s. 487).

Mançukuo'daki deneyimleri doğrudan veya dolaylı olarak Abe'nin sonraki dönemde yazacaklarını etkilemiştir. Yaşadığı olaylardan biri, onun hayatında oldukça etkili olmuş ve sadece yazdıklarını değil, aynı zamanda hayata bakış açısını da etkilemiştir. Japonların Japon olduklarından utanmalarına neden olacak derecede, Japon askerlerinin sivillere karşı işlediği suçlar ve bunlara tanık olmak, yazarın hafızasında derin izler bırakmıştır. Abe'nin hissettiği bu duygu, herhangi bir milliyetçiliğe veya birinin bir millete ait olduğuna ilişkin inanca, nefret duymasına yol açmıştır. Daha sonraki yıllarda, kökleri olmayan bir kozmopolit olduğu söylenmiş ve kendisi de bu durumu kabullenmiştir (Keene, 2003, s. 73). Abe Kōbō için Japon kimliği bir anlamda kendi benliğinde var olan bir kimlik olmaktan çok, çevresi tarafından edinmek zorunda bırakıldığı bir kimlik olmuştur.

1944 yılında Abe Kōbō tıp fakültesinde öğrenciyken askerlik için uygun olup olmadığına dair muayeneye gitme zamanı geldiğinde, bir arkadaşının yardımı ile verem olduğuna dair sahte bir rapor almış ve bu rapor ile Japonya'da askerlikten muaf edilmiştir (Keene,2003, s. 72). 1944 yılında Mançukuo'ya dönen ve bu süreçte Sovyet işgali ve bölgedeki Kantō Ordusu'nun ¹¹ uygulamalarını gören Abe için orada yaşadığı savaş deneyimi, hayatında önemli izler bırakacaktır.

¹¹ Kantō Ordusu'nun ilk birlikleri, Rus - Japon Savaşı'nın (1904 - 1905) ardından imzalanan Portsmouth Antlaşması ile Japonların Ruslardan devraldıkları Guandong kiralık bölgesinde ve demiryolu hattı boyunca güvenliğinin sağlanması için bölgeye yerleştirilen askerlerdir. 1911 yılında, Çin'de Xinhai devrimi yaşanır. Kısa bir süre sonra patlak veren I. Dünya Savaşı, Asya'da da milliyetçilik hareketlerinin artmasına yol açar. Bu gelişmelerin etkisiyle, Kantō Genel Valilik Birimi, bünyesinde yer alan askerî birlikleri 1919 yılında Kantō Ordusu olarak yeniden düzenler ve bu coğrafyada yeni bir Kantō bölgesi oluşturur (Kobayashi 2014: 80 - 81)

1945 yılı ağustos ayında, Japonya savaşı kaybeder. Aynı yılın kış ayında tifüs salgınından dolayı yazarın babası hayatını kaybetmiştir. Japonya'nın yenilmesinin ardından, Amerikan İşgal Kuvvetleri Komutanlığı'nın Japonya'da bulunuşu nedeniyle, Tokyo'daki evinde kalamayan Abe, Hōten'de bir süre yaşadktan sonra Japonya'ya *hikiageşa*¹² (*geri çekilen*) olarak döner. 1947 yılında tek başına Tokyo'ya gider. Yaşadığı fakirlik ve açlık gibi durumlar nedeniyle, çoğunlukla okula gidemez. O yıllarda evlilik yapan Abe Kōbō, *miso şiru*¹³ ve *tadon*¹⁴ satarak geçimini sağlarken, bir yandan da *Nendohei* adını verdiği, daha sonraları adını *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* olarak değiştirdiği romanının "Birinci Not" başlıklı ilk bölümünü *Koseidergisinin* şubat sayısında yayınlattır. Bu bölümün yayınlanmasıyla, Abe Kōbō'nun yazarlık hayatı başlamış olur (Gotō, 2013, s. 72). Tokyo'da zorluk içerisinde tıp eğitimini tamamlayan Abe, doktorluk mesleğine başlamadan yazar olmayı seçer. Onun için gerekli olan öncelikli ihtiyaç, para kazanma zorunluluğudur. Keene, Abe Kōbō'nun Komünist Parti'ye dâhil olmasında, yaşadığı fakirliğin etkili olmuş olabileceğini tahmin eder. Yazarın Komünist Parti'ye ne zaman üye olduğu ise bilinmemektedir. Fakat Amerikan işgal yıllarında, Japonlar özgürce Komünist Parti'ye üye olabilmektedir. Parti üyeliğinin, yazdıkları üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olacağı endişesi yaşamamıştır. O dönemde ne yazması gerektiği ile ilgili herhangi bir direktifi kabul ederek yazması gibi bir durumun olamayacağını belirten Keene, Japon Komünist Partisi'nin liderlerinin kendi partilerini "sevimli" göstermek için ellerinden gelenin en iyisini yaptıkları bir dönem olduğunu ve partiye bağlı olan yazarları da parti görüşlerine zorlama girişiminde bulunmadıklarını ifade eder (2003, s. 76). Yazar, doktorluk mesleğinden yazarlığa hızlı bir geçiş yapmasındaki sebepleri ise şöyle anlatır:

Bir anda tıp çalışmalarımı bıraktım. Pek net olmasa da o dersleri nasıl idare ettiğimi ve o dönem ne hissettiğimi hatırlıyorum. Bir gün doktorluk stajımı bıraktım. Ertesi gün, kendimi Yolun Sonundaki İşarete Doğru romanını yazan bir yazara dönüşürken bulmuştum. (Şimdi kitabın bir kopyası bile yok elimde). O zamanlar yaşayacak bir yere ve yemeğe ihtiyacım vardı. Sabit bir gelirim olmadığından, açlıktan kurtulmak ve yazacak bir yer bulmak son derece zordu. Ancak, hayatımın o zorlu dönemlerini bile belli belirsiz hatırlayabiliyorum (Abe, 1973, s. 24).

Abe Kōbō, sadece yazmanın nihayetinde hiçbir yeni gelişmeye tek başına olanak sağlamayacağını düşünmüştür. Bu nedenle, bireysel olarak bir şeyler yazmak dışında, diğer insanlarla iletişim içerisinde olmanın toplumsal olaylara daha objektif bakabilmeyi sağlayacağını ve kendisi için de düzenli bir hayat sunacağını düşünmüştür. Abe için yazmak bir amaç olduğunda, "geleceği olan ve gerçekliğe sahip yeni bir şeyin olmasını isteme" davranışı haline gelir (Ko, 2017, s. 341). Abe Kōbō'nun aldığı tıp eğitimi, onun eğitim hayatındaki başarısının bir sonucu olsa da yazmaya olan tutkusu onu ileriki yıllarda ünlü bir yazar haline getirecektir.

¹²Hikiage, kelime anlamı "geri çekilme"dir. *Hikiageşa* (*geri çekilenler*)ise "geri çekilen insanlar" anlamına gelmektedir. Japon hükümeti savaşın ardından kaybettiği sömürge topraklarında yaşayan Japon vatandaşlarını ülkelerine geri almıştır. *Hikiageşa*, II. Dünya savaşı öncesi dönemde, çeşitli sömürge topraklarında yaşayan Japonların savaşın ardından ülkelerine geri döndüklerinde kendilerine verilen isimdir.

¹³ Geleneksel Japon yemeklerinden biri olan *miso şiru* soya fasulyesi, pirinç, buğday gibi tahıllara tuz ve arpa eklenerek ve fermente edilerek hazırlanan, çorba gibi sıcak içilen bir besindir.

¹⁴ Ağaç, bambu ya da madenden oluşan kömürün ufalanarak yapışkan bir malzeme ile yuvarlak bir biçimde kurutulmuş halidir. Kışın kullanılır.

Abe Kōbō yaklaşık elli yıl süren yazın yaşamına birçok roman, şiir, müzikal, film senaryosu ve makale sığdırmıştır. Dolayısıyla Abe Kōbō'nun yazarlık faaliyetlerinin yanı sıra siyasi arenada görüşlerini bildirmekten çekinmeyen bir aktivist, film yönetmeni, yazar, şair aynı zamanda yurt dışındaki gelişmeleri de yakından takip eden bir entelektüel olarak da aydınlar arasında yer aldığını ifade etmek mümkündür (Kimura, 2013). Yazarın kaleme aldığı romanlardan bazıları şunlardır: *Yolun Sonundaki İşarete Doğru (Ovarişi Miçi no Şirube ni)*(1948), *Dendorokakariya (Dendorokakariya)* (1949), *Duvar (Kabe)* (1951), *Kumların Kadını*(1962), *Başkasının Yüzü* (1964), *Virane Harita* (1967), *Kutu Adam* (1973), *Gizli Buluşma (Mikkai)* (1977), *Sakura Gemisi (Hakobune Sakura Maru)* (1984), *Kanguru Defteri* (1991)¹⁵.

1950'li yıllara girildiğinde, Abe Kōbō *avant-garde* eğilimi benimser. Fransa'da XIX. yüzyılın ortalarında, esasında askerî bir terminolojiden doğan bu ifade sosyal, politik ve kültürel alandaki devrimi betimlemek üzere "advance guard" sözcüğünden uyarlanmıştır. Bu eğilim, Japonya'da Taişō döneminde (1912 - 26) *zen'ei geijitsu* ya da *abangyarudo* olarak adlandırılmıştır. Dolayısıyla Japonya'da bu terim sosyo - politik olayların sanat ile ilişkilendirilme biçimi olarak kullanılmıştır (Culver, 2013, s. 30 - 31). Peter Bürger, "günlük yaşamdan kopan bir sanat fikrinin *avant - garde* eğilimi benimseyen yazar ve sanatçılar tarafından reddedildiğini" belirtir (1984, s. 22 - 24). *Avant - garde* eğilim aynı zamanda, "burjuva toplumunda oluşturulan sanata bir karşı duruştur. Daha önceki sanat biçimleri ihmal edilmemiş, insanların yaşamsal pratikleri ile ilişkisiz bir kurum olarak ortaya çıkarılan sanat eleştirilmiştir (1984, s. 49). 1961 yılında Yeni Japon Edebiyatı Derneği (*Şin Nihon Bungaku Kai*) ile Japon Komünist Partisi arasında anlaşmazlık şiddetlenir. Abe Kōbō'nun da dâhil olduğu bu gruba bağlı 28 kişi, aynı partiye mensup edebiyat camiasından isimler, parti ile olan ihtilafı açıkça ifade ettiklerinden dolayı, 1962 yılının şubat ayında Japon Komünist Partisi'nden atılırlar (Gotō, 2013, s. 74). Japon Komünist Partisi'nden çıkarıldıktan sonra Abe Kōbō dünyaca ün kazanmasında etkili olan ve olumlu eleştiriler aldığı *Kumların Kadını* (1962) romanını yayımlar. Yazar bu eseri aracılığıyla Sosyalizm ve Komünizm'e üstü kapalı eleştirilerde bulunurken, Marksizm'e sırt çevirdiğini göstermek ister (2013, s.75).

Abe'nin yazın hayatı 1993 yılında intihar etmesi ile sona ermiştir. Onun sanata ve siyasete bakışını, yazdığı romanlar ve diğer eserler aracılığıyla anlamak mümkündür. İlk dönemlerdeki idealleri hızlı değişimler geçirmiştir. Yazarlık kariyerinde de çeşitli felsefi akımların etkisinde kalmıştır. Bu etki romanlarına da yansımış, önce varoluşçuluk akımı, ardından komünizme ve sonrasında sürrealizme yönelmiştir. Komünizmin ardından sürrealizme yakınlık duymuştur.

15 Yukarıda parantez içinde verilen tarihler, romanların orijinal dilde ilk basıldığı tarihlerdir. Türkçe'ye çevrilen eserlerin, sadece Türkçe isimleri verilmiştir. Yazarın romanlarından *Hako Otoko* (箱男) 1993 yılında *Kutu Adam* adıyla Ahmet Gürcan tarafından Fransızca'dan Türkçe'ye çevrilmiştir. Ardından aynı eser, Devrim Çetin Güven'in Japonca'dan çevirisi ile 2019 yılında Sel Yayıncılık tarafından yayınlanmıştır. *Suna no Onna* (砂の女), H. Can Erkin tarafından 2008 yılında, *Kumların Kadını* adıyla Japonca aslından çevrilmiş, Turkuvaz Kitap tarafından yayınlanmıştır. Yazarın bir diğer eseri *Kangarū Nōto* (カンガルーノート), *Kanguru Defteri* 2017 yılında Aydın Özbek'in Japonca'dan çevirisi ile Türkçe'ye kazandırılmış, Monokl yayınları tarafından yayınlanmıştır. Abe Kōbō'nun *Tanin no Kao* (他人の顔) romanının Japonca'dan Türkçe'ye çevirisi *Başkasının Yüzü* olarak Barış Bayıksel tarafından yapılmış, 2018 yılında Monokl yayınlardan çıkmıştır. Yazarın *Moe'tsukita Chizu* (燃え尽きた地図) adlı eseri 2019 yılında *Virane Harita* adıyla Barış Bayıksel tarafından Türkçe'ye kazandırılmış, Monokl yayınları tarafından yayınlanmıştır. Dilimize henüz kazandırılmayan *Yolun Sonundaki İşarete Doğru (Ovarişi Miçi no Şirube ni 終わりし道の標へに)*, *Dentorokakariya (Dentorokakariya デントロカカリヤ)*, *Duvar (Kabe 壁)*, *Gizli Buluşma (Mikkai 密会)*, *Sakura Gemisi (Hakobune Sakura Maru 箱舟桜丸)* gibi yazarın diğer eserlerinin Japonca adlarının Türkçe'ye çevirisi, makalenin yazarı tarafından yapılmıştır.

Savaş sonrası dönem edebiyatının tipik bir özelliği, benzer düşünen yazarların gruplaşmasıdır. Genellikle yazarlar arasındaki ortak bağ, özellikle edebi olmaktan ziyade siyasaldır. Abe'nin ait olduğu grup ise parti ilişkisi yerine çoğunlukla yazarlar ve eleştirmenlerden oluşmuştur (Keene, 2003, s. 77). Abe ilk olarak, ana akım partiye sadık olanlar ve onlara adanan *Halk Edebiyatı* (*Jinmin Bungaku*) dergisinde oluşturulan edebiyat çevresinde aktif isimlerden biri olmuştur. Ardından 1940'lı yılların ortalarında, Yeni Japon Edebiyatı Derneği (*Şin Nippon Bungakukai*) toplantısına katılır. Bu dernek *Yeni Japon Edebiyatı* (*Şin Nippon Bungaku*) adıyla bir dergi yayınlamaktadır. Bu grup, ana akıma karşı çıkan komünist üyelerden oluşmuştur. 1945 yılında kurulan ve bünyesinde araştırmacı, yazar, sanatçı, eleştirmen ve diğer mesleklerle ait üyelerin bulunduğu bu dernek, edebiyat aracılığıyla sosyal değişimi ve eşitliği savunmuştur (Motoyama, 1995, s. 309). *Kumların Kadını* romanı ve yazarın komünizmden ayrılışı, Abe'deki idealin komün yaşamının zorunluluğundan bireyin özgürlüğüne dönüşümü olmuştur. Yazarın komünizm ile olan bağlantısı bittikten sonra, uzun süre sürrealizmin sanatsal tekniklerini kullanmıştır (Motoyama, 1995, s. 306). Kōbō, romanlarında genellikle karakterlere belirli bir isim vermemeyi tercih etmiştir.

Yolun Sonundaki İşarete Doğru Romanı Hakkında

1948 yılı şubat ayında *Kosei* dergisinde yayımlanan *Yolun Sonundaki İşarete Doğru*, 10 Ekim 1948'de Şinzenbi Yayınevi tarafından roman olarak yayınlanmıştır. Bu roman 1947 yılında yazarın 23 yaşında iken yazdığı ilk romanıdır. Abe, o yıllarda Tokyo Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisidir. Ancak, maddi imkânların yetersizliğinden dolayı, çoğunlukla derslerine katılmamıştır. Abe Kōbō, kaleme aldıklarını lise dönemlerindeki Almanca öğretmeni Abe Rokurō'ya okutur. Öğretmeni Abe'nin yazdıklarını okuduktan sonra, tanıdığı yazar Haniya Yutaka'ya (1909 - 1997) gösterir (Arimura, 1996, s. 47). Geri dönüşünün ardından henüz bir yıl geçmeden yazımına başlanan bu roman, Mançukuo'ya olan nostaljiyi anlatan bir metin olduğu gibi aynı zamanda Abe Kōbō'nun ilk yazarlık deneyimidir (Oh, 2009, s. 13). Bu eserin yazımı ve yayınlanması süreçlerinde Amerikan İşgal Kuvvetleri Komutanlığı tarafından sansür uygulanmıştır. Bir diğer ifadeyle, sansürün siyasi bir baskı olarak uygulandığı dönemde ve böylesi bir çevrede, edebiyat camiasına Abe Kōbō eserler kazandırmaya başlamıştır (Hō, 2018: 18).

Savaş sonrası dönemde kaleme alınan bu roman, yazarın Mançukuo hayatına ilişkin önemli unsurlar barındırır. Ayrıca ilk yayınlandığı yıl olan 1948'de Japonya'daki sansür ortamından dolayı Abe Kōbō'nun bu eserine sansür uygulanmaması için kendisinin romanda bazı değişiklikler yaptığı ve yazdıklarını kendisinin sansürlemek durumunda kaldığı ifade edilmektedir (Hō, 2018). Mançukuo'ya ilişkin olarak Kantō Ordusu ve savaşa dair bazı önemli noktaların ilk baskıda kaleme alınmadığı, 1965 yılında Tōjuşa Yayınevi tarafından yayınlandığında, Kantō Ordusu ve savaş temalarına yer verildiği dikkati çeker (Hō, 2018). Bu nedenle, romanın ilk baskısı ile ikinci baskısı arasında fark bulunmaktadır. Romanın ilk baskısında işgal kuvvetleri ve Japonya İçişleri Bakanlığı tarafından da uygulanan sansür nedeniyle, Abe Kōbō savaş temasının kullanılmamasına özen göstermiştir. Ancak, romanın daha sonraki baskılarında, sansür uygulaması ortadan kalktığı için rahatça Mançukuo ile ilgili savaş ve Kantō Ordusuna dair yazabildiği anlaşılmaktadır.

Yolun Sonundaki İşarete Doğru Romanın Özeti

Roman, notlardan oluşan dört bölüme ayrılmıştır. İlki, romana da adını veren *Yolun Sonundaki İşarete Doğru*, ikincisi *Yazılmayan Sözcükler*, üçüncüsü *Bilinmeyen Tanrı* ve *On Üç Sayfaya Yazılan Ek Notlar* bölümlerinden oluşur.¹⁶ İlk bölüm, “ben” olarak geçen başkişi T’nin henüz geçmişe dönmediği, şimdiki zamanı anlatır. Bu zaman, T’nin yola çıktığı sabahı da işaret etmektedir. Bu zaman dilimi, geçmişe ilişkin yazdığı notlar ile eşzamanlı olarak ilerlemektedir. T, küçük bir imalathanede elma şarabı üretmektedir. Bir gün Shinyō’da (Shenyang) yaşayan akrabalarının yanına gitmeye karar verir. Arkadaşı Bō’nun işçisi olan Hyō, Bō, Ryū ve Kō adlı dört Çinli ile yola çıkar. Demiryollarını işletenler ile ülkeyi yöneten siyasiler arasında yakın bir ilişki vardır. Milliyetçi Çinliler, Japonya tarafından idare edilen bu demiryollarını bu nedenle kullanmayı tercih etmezler. Ayrıca tren seferleri sıklıkla kesilmekte olduğundan, at arabası ile yolculuğa çıkmaya karar verirler. Yolda, eli silahlı eşkıya grubu tarafından kaçırılırlar. T, birlikte yola çıktığı kişilerden biri olan Kō ile aynı zindana kapatılır. T, bu zindanda verem hastalığına yakalanır. Bu sebeple Chin adlı Çinli bir asker kendisine afyon verir. Afyon kullanımının verdiği rahatlama ile T, notlar yazmaya başlar. Onu hapseden eşkıyalar Ri Seiçin ve kardeşi Ri Seiçū, onun sakladığı bir sırrı olduğunu düşünmekte ve Chin aracılığıyla bu notları öğrenmeye çalışmaktadırlar. Chin ise bu eşkıyaların emri altında çalıştırılan paralı bir asker olduğundan, onlardan nefret etmektedir. T, afyon kullanımının etkisiyle eski sevgilisi Yoşiko’yu ve S adlı doktoru hatırlar. Onlara dair anılar T’ye ıstırap vermektedir. Bir gün Kō, T’ye Japonya’nın savaşı kaybettiği haberini verir. T bu habere çok üzülür. T dinlendiği sırada Kō, on yıl boyunca Japonya’da kaldığından T’nin yazdığı tüm notları okur. Bu notlar, Kō’nun kaçmak için cesaret kazanmasını sağlar. Ayrıca, Chin’in kendisini öldürme planları yaptığını, bu planı uygulamak için de T’yi kullanacağından korktuğunu söyler. Bu sırada tanrı kavramı ile ilgili T ile Kō arasında çeşitli konuşmalar geçer. Ardından Kō, Chin ile olan ilişkilerini anlatır. Kō, bir ajan olarak Chin’in askerî birliğinin içine sızmıştır. Bir gün Chin’in ordusu şehri talan eder ve Kō’nun sevdiği kızı kaçırıp onunla evlenir. Kō Chin’e karşı nefret ve pişmanlık hisseder. Chin ise, kısa bir zaman sonra bütün askerlerini, topraklarını ve mirasını kaybeder. Kō, Bō adlı bir kişinin yanında çalıştığı sırada, Ri Seiçin’in eşkıyaları tarafından kaçırılır. Chin de aynı eşkıyaların paralı askeri olmuştur. Aynı yerde olduklarını öğrenen Kō, Chin ile karşılaşmaktan korkmaktadır. Bu sebeple oradan kaçmak ister ve T’yi yanına almak ister ama T kabul etmez. Son bölüm, Chin ile T’nin konuşmasına ayrılmıştır. Chin, Kō’nun geçmişte Sekizinci Yol Ordusu¹⁷ ile Chin’in Ordusu arasında savaş çıkarmak istediğini anlatır. Romanın sonunda T’nin arayışlarının nasıl son bulduğuna yer verilir.

Abe Kōbō’ya göre “Memleket”

15 Ağustos 1945 yılı, Mançukuo’da yaşam süren Japonlar için “memleketi kaybetme” durumunun yaşandığı tarih olmuştur. Japonya’nın sömürgelerinden biri olan bu ülke, birçok Japon için “memleket” tir. Bu durumu yansıtan metinlerde de o dönemin bıraktığı yaranın izleri görülür (Oh, 2009: 13) Bu deneyim, Abe Kōbō’nun *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanındaki başkişisi T’nin “aidiyet” ve “kimlik” meselelerinin çözümüne ulaşamayışının bir yansıması gibidir. Dünyayı yeniden anlamak aynı zamanda yeni kelimelerin icat edilmesi, “ben ve dünya” ilişkisinin yeniden yapılandırılmasını beraberinde

16 Romanın ilk bölümü romanla aynı başlığı taşıyan *Ovarishi Miçi no Şirube ni*, ikinci bölüm *Kakarezaru Kotoba*, üçüncü bölüm *Şirarezaru Kami* son bölüm ise *Jūsan mai no kami ni kakareta tsuironu* başlıklarından oluşmaktadır.

17 Bu Ordu, Japonca Haçiro gun 八路軍 olarak geçmektedir. 1937 - 1945 yılları arasında Çin’de Japonlara karşı savaşan komünist ordudan biridir. Türkçe’de “Sekizinci Yol” olarak adlandırılmaktadır.

getirmiştir. 20 yıl önceki “fakat başka bir var oluş niçin mümkün değil düşüncesi ile çıkılan yolda “ben” karakterinin başarılı olduğu nokta, bu düşüncenin uygulanmasıdır” (Tanaka, 2002, s. 2). Romanın ilk bölümünde, T'nin yaslandığı “kil duvar” ve “vahşi düzlükler” Mançukuo'nun temsilidir. Başkişinin Japonya'dan kaçarak gittiği Mançukuo'daki yaşantısında, “karamsarlık”, “memleket kavramına ilişkin sorgulamalar”, “hastalık”, “kaçış” ve “iç dünyasındaki sorgulamalar” hâkimdir. Eserdeki başkişinin Japonya'dan Mançukuo'ya gitmesi, içki yapımı işi ile uğraşması gibi noktalar, Abe Kōbō'nun kendi deneyimlerine dayalı bir eser kaleme aldığını gösterir. Yazarın memleket ile varoluş arasındaki algısını yansıtır. Kısacası Abe Kōbō, varoluşun bir sembolü olarak memleket kavramını irdelemiştir (Gotō, 2013, s. 74).

Bu eserin Abe Kōbō'nun yazarlık faaliyetinin başlangıcı olarak ifade edilmesinin yanı sıra, savaş öncesi dönemin sömürge hayatını yansıtmaması, eserin en önemli özelliklerinden biridir. Bu eser ile “memleketini kaybeden bir birey” resmedilirken, memleket kavramına ilişkin birçok ifadeye rastlanır. Başkişi memleket kavramını sürekli sorgularken, ona ilişkin düşünceler geliştirir. Ona göre memleket romanda “ulaşılmaya çalışılan bir yer” olarak tasvir edilirken “ulaşılmaz bir mekân” temsil etmekte, başkişinin “sonu gelmez kaçışları sürdürdüğü yer” olma özelliği göstermektedir. Buradaki “kaçış” teması, sürekli olarak “anlarında kendisini kovalayan bir kaçış” ile temsil edilir. Romanda geçen mekân Mançukuo'dur. Abe Kōbō'nun romanı kaleme alışı, Mançukuo'nun yıkılışının ardından Japonya'ya dönüşünden sonradır.

“İkinci Not”ta, başkişinin aşka dair bilincinin derinleştiği noktada “memleket ve sevdiği kadından ayrılışı ve yeni bir yolculuğa çıkma” durumu hâkimdir. Birinci nottaki varlığın ait olduğu memleket arayışları ile ayrılış ve yola çıkış aşka mı, memlekete mi yoksa tanrı kavramına mı olduğu birbirini kapsayan bir durum haline gelir. Özellikle Şinzenbi Yayınevi'nden çıkan *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanının ilk baskısının Rilke'nin etkisi ile bağdaştığını ortaya koyan Tanaka, Rilke tarafından kaleme alınan *Malte Laurids Brigge'nin Notları*'na atıf yapar. Özellikle aşk için yazılan notları dikkate alır. Bu benzerliğin “ikinci notta” belirgin olduğunu belirtir. Rilke'de “özgürlüğü kısıtlayan aşkın olumsuzlanması” durumuna dikkat çeker. Ayrıca Malte'nin notlarındaki varoluş ve tanrı ilişkisine olan yaklaşım ile Abe'nin eserindeki T karakterinin varoluş - memleket arayışları - tanrıya ilişkin sorgulamaları arasında ortak noktalar bulur. Bir diğer ifadeyle ilk bölümü oluşturan Birinci Not'un, yazarın Heidegger'in etkisinde olduğu, İkinci Not'un Rilke etkisine kaydığı ve romanın ilerleyen diğer bölümlerinde de Rilke'nin tanrı - varlığı arama sürecinin Abe'nin romanı ile benzerlik gösterdiğini belirtilir. Ancak, daha sonraki Tōjusha Yayınevi baskısında (1965) Rilke'nin etkisinde kalınan bir aşk sorununun görülmediği de dikkate değerdir. Fakat bu durum Tōjusha Yayınevi baskısında Rilke etkisinin olmadığı şeklinde de yorumlanmamalıdır (2002, s. 5 - 9).

Abe'nin romanlarının büyük bir çoğunluğu “memleketsizlik”, “yabancılaşma”, “fakirlik”, “memleketi olan grupların dışında yer alma” gibi sorunlarla uğraşır. Tüm bu problemler Abe'nin yaşadığı kişisel deneyimler ile benzerlik gösterir (Horvat, 1973, s. 116). “Memleketi olmayan bir insanım” ifadesini yansıtır biçimde, eserlerinde “memleket” algısının karakterler üzerinde de önemli bir etkisinin olduğu ifade edilebilir. Donald Keene, Abe Kōbō'nun iki memleketi olduğunu (Mançukuo ve Japonya) ancak, her iki ülkeyi de memleketi olarak benimsemediğini (Keene, 2003, s. 69) tekrarlar. Özellikle *gayçi* olarak adlandırılan Japon sömürgeleri konusu, savaş sonrası dönemde önemli bir tabu olarak

görülmüştür. Bunun nedeni, savaş öncesi dönemin savaş sonrası dönemden oldukça farklı olan siyasi yapısıdır. Abe Kōbō ise bu tabuyu romanına mekân olarak seçmiş, varoluşçuluğa ilişkin okumalarının etkisini romanında uygularken, kendi hayatından kesitlere de romanında yer vermeyi ihmal etmemiştir.

Önceleri Chin gibi memleket ile bağlantısı az olan insanları sıklıkla arardım. Ancak, şimdi bunun nasıl bir yabancı hilesi olduğunu çok iyi anladım. Bu sadece anlamsız bir çift hile. Tamamen yersiz - yurtsuz olduğumdan, iki memleketi de ahmakça birbirine karıştırdım. Ancak bu memleketler arasında açıkça bir ayırım yapılmış olsa da, benzer yanlışların ötesine geçmiyor. İskambil falında zaman harcarken, karşınızdakine inanmasak da, hiç gözümüzü ayırmadan söyleyeceklerine kulak kesilmemiz de aynı ruh hali değil mi" (Abe, 1975, s. 13 - 14).

Eşkiyalar tarafından kaçırıldıkları sırada T, yol arkadaşı Hyō'nun yüzünde ve gözlerinde memleketi olan birisinin bakışlarını görür. "Benim sıkıntılar içindeyken terk edip geride bıraktığım memleketi, bu genç adam kaybetmemek için yalvarıyordu" (Abe, 1975: 22). Diğer taraftan başkişi kendi tercihi ile memleketinden kaçan konumunda olduğuna hayıflanır: "...Fakat neden bunu söylüyorum? Bu kısacık saniyeler arasında bile memleket hasreti ile paramparça olmuş kalbim sessizce (onu) geride bırakamamış mıydı" (1975, s. 12). Abe Kōbō'da "memleket", bireyin varlığını sembolleştiren bir gerçeklik anlamını da barındırmaktadır (Gotō, 2013, s. 73). *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında, "Arkadaş ya da düşman olmak, tümü sadece bir memlekette yaşayan insanlar içindir" (Abe, 1975: 25) ifadesiyle "insanlar arasındaki ilişkiyi belirleyen bir sembol" olarak da memleket kavramından bahsedilir. Eşkiyalar tarafından kaçırılan başkişi T, bu grup içerisinde Chin ile karşılaşır. Hemen hemen her gün onunla zaman geçirmeye başlar. Fakat T bu ilişkiyi "tamamıyla anlamsız" bir ilişki olarak tanımlar. İnsanlar için bu "anlamsızlık" bazen gerekli, zaman zaman da istenen bir durum meydana getirir. Bu duruma alışmak ise, büyük bir "aldatmaca"dır. Bu anlamsızlık durumu, memleket tarafından sağlanan barış ortamı ile analoji kurularak verilir. T'nin içine düştüğü bu kaybetme duygusu, hem memlekethasreti hem de artık kaybedeceği hiçbir şeyin kalmaması durumudur. Nihayetinde afyon, onun zihninde oyunlar oynamaktadır. Afyon kelimesini duyduğunda T, gözlerini kapatır. O anda beyninde sayısız insan gölgesine dair imgeler oluşur. Bu imgelerin askerler olduğunu anlar. Hatırladığı, savaş alanındaki askerlerin gölgeleridir. Onlar da memleketlerini uzaklarda bırakmışlardır. Fakat, bu askerler memleketlerini geride bıraksalar da kaybetmemişlerdir. T ise memleketini kaybederek, geçmişini de kaybetmiştir. Askerlere seslenmek istese de onlar tarafından "memleket haini" diye kendisine lanetler okunacağını düşünür. Fakat T'nin zihninde, gerçek hayale, hayal ise bir gerçeğe dönüşmektedir. "Memleket bir bomba ile vuruldu... Ve, ona en yakın yol... Korkarım ki afyon" (Abe, 1975, s. 48).

Abe Kōbō eserinde, memleket konusunun iki kavramı kapsadığına işaret eder. Birincisi "biyolojik olarak doğduğumuz" yerdir. Bir diğeri ise varlığımızı bulduğumuz, "ruhumuzun ait olduğu" memlekettir. Abe Kōbō Japonya'da doğmuş, Mançukuo'da yetişmiş, Japonya'da lise ve üniversite eğitimi almış, ardından tekrar Mançukuo'ya gitmiştir. Mançukuo'da yaşadığı Sovyet işgalinin ardından, Japonya'ya geri dönmüştür. Sürekli Japonya ve Mançukuo arasında bir yaşam sürmesi, memleket kavramına dair "doğmak" ve "bulunmak" arasında belirgin bir ayrılık hissetmesinde etkili olmuştur. Yamada, Abe Kōbō'nun ilk dönem eserlerinde iki temel özelliğe vurgu yapar: "memleketini kaybeden birey" ve "ateist birey" dir (1997, s.131).

Mançukuo, Japonya'nın sömürgesi olmasına rağmen, bölgede yaşayan Japonların sayı olarak diğer milletlere göre az olması dikkat çeken bir durumdur.¹⁸ Japon hükümeti her ne kadar bu ülkede Japon vatandaşlarını arttırma girişimlerinde bulunmuş olsa da, Çin - Japonya arasında yaşanan siyasi gerilimler, bölgedeki Japon sayısının artmasına engel teşkil etmiştir. Ayrıca II. Dünya Savaşı'nda Japonya'nın yenilmesi Mançukuo'da yaşayan Japonlar için büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu durumu yazarın romanında da işlediği görülür:

Bu bilinçsizce bir inanış. Gerçek olabilir mi? Acaba neye inandığımı söylüyorum? Yoksa bir hayal değil de, bunun güvenilir bir düşünce olduğunu mu söylüyorum? Her hâlükârda tek bir sözcük tekrar dönüp geliveriyor. Bu "yenilgi" sözcüğü. Fakat bu sözcük ciddi bir deneyimin etkisi ile ortaya çıkan bir adlandırmadan öteye gitmiyor. Tıpkı ellerimizin uzunluğu, adımlarımızın hızı, ağırlığımız, görüş alanımız, ses dalgalarına karşı hassasiyetimizin karar ve tahminlerimizin önünde ortaya çıkıvermesi gibi. Acaba ne, neyi şimdiye dek içimden dışarı çıkarmaya çalıştığımı söylüyor (Abe, 1975, s. 12 - 13).

Mançukuo Devleti'nin de bir gün yıkılmaya mahkûm olduğu romanın son bölümünde şu ifadelerle anlatır: "Buraya Mançukuo denen nefret uyandırıcı bir tabela asılmıştı. Fakat bu sadece bir öğle vakti tabelasıydı. Güneş battığı anda, ortada ülke adına hiçbir yerin kalmayacağı ise asıl gerçektir" (s.153). Abe, uzun yıllarını geçirdiği Mançukuo'yu romanında işlerken, o yıllarda artık var olmayan bir mekânı işlediğini de vurgulamak ister gibidir.

"Memleket" kavramı yazarın *Canavarlar Memleketlerine Dönüyor*(*Kemonotachi wa Kokkyō wo Mezasu*) romanında da belirgindir. Yazarın bu romanında da Mançukuo mekân olarak seçilmiştir. Her iki ülkenin arasında sıkışıp kalan başkişi Kyūzō figürü aracılığıyla, dönülmesi/ait olunması gereken çevre olan "memleket" kavramının parçalara ayrılışı romanın iskeletini oluşturur. Japonya'ya özlem duyarken anavatanında olamayan, bir anlamda reddedilmiş, atılmış bir birey olan Kyūzō, mağdur (*higaişa*) figürünü akla getirir. *Canavarlar Memleketlerine Dönüyor* romanındaki başkişi Kyūzō savaş sonrasındaki karmaşa içerisinde diğer Japonlar tarafından görmezden gelinmiştir. Kendisine bir yardım eli de ulaşmadığından Japonya'ya (*nayçi*) dönememiş, terk edilmiş (*kimin*) halka mensup bir birey olmak zorunda bırakılmıştır (Saka, 2013, s. 42). Bu meseleye iki yönlü bakıldığında, sömürge topraklarının da bir dönem "Japonya'ya ait ancak Japonya'nın dışında" olması gerçekliği, savaş sonrası dönemde "Japonya'ya ait olmayan ve Japonya'nın dışında" biçimine dönüşmüştür. Bu durum eskiden olan bir ülkenin artık bulunmadığı, orada yaşayan Japonların da anavatana geri çekildikten sonra, yaşadıkları sömürgecinin tıpkı tarihin geçmişliğinde bırakılması gibi ihmal edilmiş olmaları gerçekliğinin önüne geçememiştir.

Yolun Sonundaki İşarete Doğru Romanında Varoluşçu İmgeler

Yazarın savaş sonrası dönemlerde etkilendiği akım varoluşçuluk olmuştur. Bu akımın etkisinin *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında yer aldığı, bizzat yazarın kendisi tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca birçok çalışmada¹⁹ yazarın sadece bu eserinde yer alan varoluşçuluk akımının etkileri incelenmiştir. Savaş döneminde yaşadığı kayıplar ve istikrarlı

¹⁸*Gozoku Kyōwa* (beş milletin barış ve dayanışması) sloganı ülkenin kuruluş yıllarında özellikle sıklıkla tekrarlanan bir slogan olmuştur. Buna göre Mançukuo'da Japon halkın yanı sıra Çinliler (Han Çinlileri), Koreliler, Moğollar ve Manchulardan oluşan farklı etnik unsurların birlikte huzur içerisinde yaşamasını işaret eden bir terimdir. Bu etnik çeşitliliğin yanı sıra azınlık olarak Ruslar da bulunmaktadır.

¹⁹*Yolun Sonundaki İşarete Doğru* (Ovarishi Miçi no Şirube ni) romanındaki varoluşçuluğa ilişkin çalışmalara dair ayrıntılı bilgi için bkz. Takano 1979; Arimura 1996; Tanaka 2002; Gotō 2013.

olmayan yaşam koşulları, yazarın varoluşçuluk akımına bağlanmasında önemli sebepler olmuştur. Heidegger'in I. Dünya Savaşının yıkımına tanıklık etmesi ve savaşın ardından gelen karışıklık ortamında "yaşamak zorunda olmak ve varlığın gerçekte ne olduğunu felsefi olarak araştırmak" bu akımın özelliğidir (Arimura, 1996, s. 52). II. Dünya Savaşı süresince ve sonrasında, Japonya'nın da benzer durumları yaşaması, Abe Kōbō'nun da gerçeklik ile ilgili insanın varlığı üzerine düşünmesine ve varoluşçuluk felsefesinin etkilerini almasında önemli bir etken olmuştur. Abe Kōbō'nun varoluşçuluğa ilişkin Hariu Ichirō (1925 - 2010) ile yaptığı bir röportajda varoluşçuluk düşüncesine dair görüşleri şöyledir:

Savaş zamanlarında bir varoluşçuydum. Bu nedenle Yolun Sonundaki İşarete Doğru romanını kaleme aldım. "Varlık özden önce gelir" düşüncesi. Ancak bu tez, özü olumsuzlamaktaydı. (Bu düşünceye) ne kadar tutunmak istesem de elimden kayıp gitti. Savaş deneyimini yaşadktan sonra, varoluşçuluk bende kopmaya başladı. Shinyō'da bir buçuk yıl kaldım. Toplumsal standartların kökten yok edilmesine tanık oldum. Bir şeyin kalıcı olduğuna dair inancımı o zaman tam anlamıyla kaybettim (aktaran Gotō, 2013, s. 78).

Arimura, Abe Kōbō'nun sorguladığı ikinci memleket kavramına açıklık getirir. Bu kavram varoluşçuluk akımı içerisinde irdelenir (1996, s. 49). Romanın ilk bölümünde, yazarın varoluşçuluk akımının etkilerini kullandığı şu ifadelerle belirtilmektedir:

Abe, bu karanlık, felsefi romanın içinde varoluşçuluk kavramlarını gizliyordu. Israrla var oluşun köklerinin gerçekte nerede olduklarını sorguluyordu. Veya belki de daha doğrusu, onun için problem, kendi cehennemine düşmüş bir karakterin yokluğundan doğan bağımsızlığın, kendi varlığının köklerini sorgulamanın imkânsız olduğu bir dünyadan sonsuza dek sürülen bir karakterden doğan bağımsızlıktır. Bu romanın, anavatanını (kokkyō) reddederken bağımsızlığını elde etmek için çabalayan bir karakterin dramını yansıttığını ifade edebiliriz (Takano, 1979, s. 21).

Ancak Abe, iki memlekete de ruhsal olarak kendini ait hissedememiştir. Abe Kōbō'nun memleket kavramına ilişkin düşünceleri, eserinde şu ifadelerle uyum sağlamaktadır:

Yine memleketime giden yolu düşündüm. Bu bıkkınlık verircesine sıradan hareketlerden, kendi kendimden bile bıkiyorum. O anda, iki memleketimin olabileceğini düşündüm. Bir tanesi, doğduğum memleket, şimdi diğeri ise "var olmak" kavramının temellendirilebileceği yer. [...] Belki o yol işaretinde "memleketsizlik diye bir gerçek yoktur" yazıyordu. Nedense midem düğümlenmişçesine ağrıdı. Öyleydi. Korkarım, memleket dışında bir gerçek de olmayacaktı. Gerçek... Kendini bizim elimize bırakmadan, sadece uzaktan bizi kontrol etme gayretinde (Abe, 1975, s. 14 - 15).

Abe Kōbō'nun 1984 yılında Subaru dergisinde yayımlanan *Kayığın Küreksiz Dönemleri(Ikari naki Hōsen Jidai)* başlığını taşıyan makalesinde *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanının varoluşçu düşünceden kişisel deneyimler seviyesine ulaşan bir sürecin izdüşümü nasıl olurdu düşüncesinden ortaya çıktı" (aktaran Gotō, 2013, s. 70) ifadesiyle aktarılır.

Esasında ideal memleket, başkışinin iç dünyasında tahayyül ettiği bir mekândır. Bu nedenle, T'nin ait olması gereken bir memleketin olması gerektiğine ilişkin inancı sürerken, içinde yaşadığı yer, onun ait olduğu memleket kavramından uzaktır. Arimura, başkışı T karakterinin savaş öncesi ve savaş sonrası dönemin etkilerini yaşayan Abe Kōbō olduğuna

şüphe olmadığını belirtir (1996, s. 50). Özellikle sürekli kaçış halini sürdürdüğü memleket, yazarın yaşadığı her iki ülke için de hislerinin bir yansıması olarak romanda ortaya çıkar: Memleket denen şey, kısacası ayak basarak sertleştirdiğimiz toprak, çevremizdeki bir köşenin adı olmaktan öteye gitmeyen bir kavram değil midir? Bu da sadece “var olmak” diyebilmeyi sürdürebilmek için...” (Abe, 1975, s. 12)

Var olmanın temeli doğmaktır ve kişinin doğduğu yer ise memleket olarak belirlenir. Bir diğer deyişle, varoluşun gerçekleşmesinin ardından, insanın bir yerde varlığını sürdürmesi durumu meydana çıkar. Dolayısıyla yazar için hem Mançukuo hem de Japonya'nın savaş yenilgisi ve Mançukuo'nun yıkılışı, memleketin kaybı ile benliğin yitirilmesine ilişkin endişeleri de beraberinde getirmiştir. Japonya'nın savaştaki yenilgisinin ardında, işgal yönetimi altında bir siyasi yönetim sonucunda oluşan belirsizlik ortamı, Abe Kōbō'nun varlığa ilişkin sorgulamalar yapmasına neden olmuştur (Gotō, 2013, s. 73 - 74). Bu sorgulamalar romanlarındaki başkişinin içinden çıkamadığı yer yer bireysel yer yer toplumsal sorunların izdüşümü niteliğindedir. Abe Kōbō'daki varoluş problemi, kendi varlığının ait olduğu bir mekândan soyutlanması ile başlar. Bu soyutlanma, ailesinin ve kendisinin yer değişiklikleri ile oluşmuştur. Bu durum, herhangi bir memlekete ait olma hissini engellemiş, savaş ve yenilgi beraberinde yazarın kendi varoluşuna ilişkin araştırma ve sorgulamaları getirmiştir. Burada varoluş felsefesinde yer alan Heidegger'in tanımladığı ve Sartre'in de ifade ettiği “insanın kendisine yabancı bir dünyaya fırlatılmış olması” (Çüçen, 2015, s. 18) durumu ile Abe Kōbō'nun “bir Japon'un Japonya'dan ayrı bir sömürge toprağına gidişi” romanda başkişinin özgürleşme arayışlarıyla temsil edilir.

Saka, Abe Kōbō için sıklıkla söylenen “memleketi olmayan” bir yazar olduğuna ilişkin savı reddeder (2013, s. 4). Abe Kōbō toplumsal sorunlar ile ilgilenmiştir. Mançukuo devletinde, önce sömüren kesimi oluşturan bölgeye göç eden ya da ettirilen Japon halk, savaşın ardından *hikiageşa* (geri çekilenler) konumuna düşmüştür (Saka, 2013, s. 50 - 53). Mançukuo'da Japonlar her ne kadar diğer etnik unsurlara göre nicelik bakımından az olsalar da lider konumunda olmuşlardır. Ancak savaş sonrasında, sömürge devletinden Japonya'ya dönmek zorunda kalan bu Japonlar, Amerika'nın askerî yönetimi altındaki Japonya'da hem Amerikan işgalini hem de Mançukuo deneyimi yaşamışlardır. Bir diğer ifadeyle, savaş öncesi ve savaş sonrası süreçte, hem Mançukuo'da hem de Japonya'da siyasi ve askerî uygulamaların etkisini doğrudan yaşayan bir grup olduklarını kamuoyuna göstermeye çalışmışlardır. Bu durumun, Japon toplumuna eklemlenme sürecinin yarattığı bir sıkıntı olarak ortaya çıkmasının yanı sıra toplumsal bir sorun olarak da düşünülmüştür.

Japonya'nın Amerikan İşgal Kuvvetleri'nin idaresi altında olduğu savaş sonrası dönemlerde, Abe Kōbō'nun yazma faaliyetleri, işgal kuvvetlerinin uyguladığı siyasi baskı ve sansür ortamına bir direniş olarak yorumlanır. Abe Kōbō bu dönemler için “yoğun sis” betimlemesi yapar ve yaşadığı bu bulanık dönemlerden yazarlık kurtulabildiğini ifade eder:

O dönemlerde sanki yoğun bir sisin içerisindeydim. Şimdi bile bu sisin tam olarak dağıldığına inanmıyorum. Fakat o zamanlardaki kadar da yoğun değil. Ben yazarak bu sisten çıkabildim lakin yazıyor olabilmemin getirdiği sonuçlar belki de her şekilde benim için uygun olacaktı. Bu yaşadıklarım, savaştan sonraydı. [...] O dönemler uzun süre yaşayacak bir evim ve param olmadığı için açlık çektim. Yarın ne yiyeceğimi düşünmeden önce bugün ne yiyeceğim meselesi bile beni düşündürüyordu. Belki de bunun için yazdıklarımda yoksulluk ve açlık temalarına pek rastlanmaz. Belki de böylesi bir durumun hiçbir özel tarafı olmayışından, bunu kalıcı bir durum olarak kabul etmiş olabildim.

Fakat eserlerin arka planında tam olarak açıklık içinde bir gencin ta kendisi var (Hö, 2018, s. 21).

Nietzche'nin Tanrı'nın varlığını reddedişine benzer biçimde, *Köbō Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanının özellikle üçüncü bölümünde T aracılığıyla tanrının olmadığı bir dünyayı tahayyül eder:

Tanrı denen şey, bir memleketin önderi gibi birşey değil mi? Gökten çaldığı yetkinin kendisine verildiğini söyleyen aşkın hırsızı. Ve inanç bile, bireyin işgalinde spermden karşılaşarak gelen düşmana karşı düşünce. Tanrı'ya dönmek, benim kaçarak geldiğim yolun tersine gitmek. Aşkın hedefi, hayat, toplum, devlet gibi küçük büyük hırsızların hilelerinin zayıf noktasını telafi eden, mükemmel hırsız kralın ayağının dibine insanın kendisinin sürünerek gitmesidir. Kurban oluş, vazgeçiş, kendini terk ediş... Nasılsa bir hiçe dönüşülüyorsa, her bir hırsız ile savaşılmaması daha dürüstçe değil mi? Hırsızlar birliği ile işbirliği yapılması barışı garanti etmeyecek (Abe, 1975, s. 107 - 108).

Bu bölümde tanrı kavramına ilişkin sorgulama yer alırken, ilk bölümünde varoluşçu imgelerin ağırlıklı olduğu gözlemlenir. Özellikle "kakuiru" (var olmak) ifadesi sıklıkla kullanılır. Yazar *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanının ilk bölümünü oluşturan ve romanı ile aynı başlığı taşıyan "BirinciNot" bölümünde, başkişi T içine düştüğü karamsar dünyada, varoluşçu temaları memleket kavramı ile iç içe kullanır: "Kaybedilen kayıp... Kaybın kaybı... Bu hiçliğin bile olmadığı bir durum" (Abe, 1975, s. 50). Böyle bir durumda, tanrının yerini alacak insanoğlu tüm kararları veren konumunda olacaktır. Bu durum Abe Köbō'ya göre güvensizlik ortamını ve beraberinde korku duygusunu getirir (Arimura, 1996, s. 93 - 94). Arimura, Abe Köbō'nun ilk dönem romanları arasında yer alan romanlarını henüz olgunlaşmamış olarak nitelendirir. Bu olgunlaşmama durumunu öykünün yapısı ve ifade biçiminde bulur. Ancak, ilk dönem eserlerindeki olgunlaşmamışlığın bir benzerinin Kafka'nın ilk dönem eserlerinde de bulunduğu dikkat çeker (1996, s. 101).

Abe Köbō, Samuel Beckett, Franz Kafka, Martin Heidegger ve André Breton gibi yazarların eserlerini okumuştur. Guest, Samuel Beckett'in eserlerindeki karakterler ile Abe'deki karakterlerin kıyas edildiğini belirtirken, Abe ile Beckett'in ayrılan noktasının Abe'deki "bağımsızlık, özgürlük ve yabancılaşma" gibi kavramlarda aranması gerektiğine vurgu yapar (2004, s. 161 - 167). Başkişi bir tarafta bedeninin giderek çürüdüğü hissini yaşarken, diğer taraftan hâlâ varoluş eylemini gerçekleştirebiliyor oluşuna hayret eder. Romanda varoluş meselesi sorgulanırken "yabancılaşma" teması da şu ifadelerle yer alır:

Soğuk nedeniyle duyarsızlaşan ellerimi, sisin dondurduğu pırıl pırıl parlayan kil duvarın yüzeyine hafifçe yasladım. Duvarda kalan belli belirsiz elimin şekli, şeffaf bir ince tabakanın içinde yüzeye çıkıyor. Korkmaya başladım. Neden böyle bir şey yapmak zorundaydım ki? Neden herşeyin böylesi yabancılaşmasına alışmak zordu ki? Üç ay gibi bir süre, yeni bir yere alışmak için hâlâ yetersiz miydi acaba? Bu uzak, geniş toprak kütleli... Kil duvar ve mısır tarlaları ve bu az sayıdaki çam ağacından yapılan şeyler ve granit ile birleştirilen siyah kiremitler ve kaybolup giden yağlı kağıt ve ana rengin silindiği pigmentte sarılmış, bu vahşi düzlüklerde yağmur ve rüzgâra maruz kalırken sadece yaşayan bir canlı gibi öylece kıvrılıverdiğim, sınırdaki bu köy. Reddetme içgüdüsi, ortaya çıkardığım pençelerim. Başka yere ait birine karşı serap görmüşçesine adım adım bedenimi uzaklaştırarak giden elimde, kesinlikle küçümsemesi zor bilinçli bir şey var. Çatlamaya başlayan yüreğim.[...] Karaltının giderek silindiği, içimden genişleyerek gelen

*buz askerleri, şimdi kalbimi buz kristalleri ile kaplamaya başlıyorlar. Fakat ben, var olmak
 denen şeyi yapabiliyorum. Neden (Abe, 1975, s. 6).*

Abe Kōbō yazarlık kimliği kazanmadan önce, 1947 yılında, *İsimsiz Şiirler Koleksiyonu* (*Mumei Şişū*) adlı şiir kitabını yayınladı. Bu şiir kitabındaki birçok şiir Alman şair Rainer Maria Rilke (1875 - 1926) şiirlerinden esintiler barındırır. Sonrasında Abe, hiç şiir yazmamıştır. Yazdığı ilk şiir koleksiyonundan da memnun kalmadığı için bir daha basımına da izin vermemiştir (Keene, s. 74 - 75). Abe Kōbō'nun ilk dönem eserlerini inceleyen Arimura, yazarın *Bir Ateistin Davası* (*Itansha no Kokuhatsu*) ve *Adı Bile Olmayan Gece İçin* (*Namo naki Yoru no tame ni*) romanlarında Nietzsche, Kafka ve Rilke etkisini ortaya koyar. *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında ise diğer iki eserinde olduğu kadar Alman yazarların etkisinin bulunmadığını belirtir (1996, s. 47 - 48).

Romanın sonunda başkışı T'nin ulaştığı son nokta, kendi benliği olur. Bu ise "cehennem kafesi" metaforu ile değerlendirilmiştir. Roman boyunca, başkışı benliğini araştırırken, memleket arayışları ile analogi kurar. Aynı zamanda hem memleket hem de benliğinden uzaklaşmak arzusu içindedir. Başkışının memlekettten kaçış - memlekete ulaşma çabası diyalektiği, romanın sonunda "sonsuz bir hiçliğe ulaşması" ve "benliğin cehennemi" olarak kabul ettiği bir noktada son bulur. Bu durumun Sartre'ın "başkalarının cehennemi" (Çüçen, 2015, s. 43) olarak adlandırdığı başkasının nazarında bireyin ötekileştirilmesi, nesneye indirgenme durumu ile benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

Burası artık hiçbir yer değil. Beni ele geçiren kendi benliğim. Bu benliğimin cehennem zindanı. Artık benliğime olan işgal mükemmel bir şekilde tamamlandı. Artık beni çalmak için gelecek hiçbir şey yok. Senin hatıraların bile çoktan uzaklaştı. Artık sevinçle haykırabilirim. Asıl şimdi kendi kendimin kralıyım. Tüm memleketin, tüm tanrı topraklarının karşıt noktasına ulaştım (Abe, 1975, s. 167).

Burada Mançukuo için kullanılan "tengoku" (Tanrı Ülkesi/Cennet Topraklar) ifadesine atıf yapılmaktadır. Japonya'nın büyük hayaller ve umutlar ile Japon halkının bölgeye göç etmesini sağlamak için Mançukuo'nun Japon halkına daha cazip gösterilme yöntemlerinden biri, bölgenin coğrafi ve tarihsel olarak övülmesi olmuştur.

Romanda Diyalektik Unsurlar

Diyalektik mantık anlayışına göre, gerçeklik özünde çelişki barındırır. Gelişmeyi ifade eden tüm ilke ve kategorileri ihtiva eder. Aynı şeyin hem var olması hem de var olmamasının, ya da belirli bir şeyin hem olup hem de olmamasının mümkün olduğunu savunan bu mantığa göre, çelişki bütün gelişmelerin itici gücünü oluşturur (Cevizci, 2010, s. 472). Romandaki başkışı T'nin içinde bulunduğu durumları diyalektik düşünce ile yorumlamak mümkündür. *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanındaki ilk notta, T karakteri kendi iç dünyasına bir yolculuğa çıkarken "memleket" artık ondan uzak bir kavram olmuştur. Ancak her ne kadar ayrı olduğu bir "memleket" olsa da bu, onu sürekli takip eden ve asla ayrılamayacağı bir "memleket"tir. Memleket bir hasret ve gözyaşı ile geride kalırken, romanın başkışısı için karamsarlık duygusunun da özünü oluşturur. Memlekettten kopması, kahramana kendi varlığından eksilen bir parçanın verdiği acı hissi yaratır.

Afyon kullanımının başkışıda yarattığı durumlar da çelişki barındırır. Romanda afyon, T'nin geçmiş hayatında yaşadıklarını hatırlayıp yazmasını sağlayan bir araç olarak verilir. Ancak, aynı zamanda T'yi kederli dünyanın içine hapseder. T afyon aldıkça yazabilmekte, yazdıkça hüznlenmektedir. Ancak, bu bağımlılığın acılarını hafiflettiğini

düşünmektedir. T, her ne kadar geçmişte yaşadıklarını kaleme alıyor olsa da, bu notların kendisini hapseden Çinli eşkıyalar tarafından okunmasından da endişe etmektedir. Romanda afyon, bir yanda geçmişe dair acılarını hissetmemesini sağlarken, diğer taraftan zihnindeki geçmişe ait kalıntıları berraklaştırmaktadır. Chin, T'nin sakladığı sırrı öğrenmek için T'nin yastığının altından notları çalar. Ancak Japonca olduğu için okuyamaz ve geri bırakır. T ise notları çalan kişinin Chin olduğunu fark eder. Bir süre sonra bu notları Chin'e kendisi okumaya ve çevirmeye başlar. Notlar T tarafından gizlice yazılmıştır. T hapsedildiği eşkıyalar tarafından notların bilinmesini istememesine rağmen, Chin'e bu notları okuması ve çevirmesi paradoksal bir durumdur. Ayrıca, başkışının bu notların ölümünden sonra bulunmasını istemesi ve sevdiği kişiye ulaştırılmasını dilemesi de çelişkili bir durumdur.

Savaş sonrasının kendine özgü çevresi içerisinde, Abe Kōbō bir memleket varlığı ve bir memleket içindeki "ben" in anlamını sorgular (2013, s. 70). Başkışı için de "memleket" sürekli kaçışları sürdürdüğü bir yer olarak işlenmektedir. Buradaki "kaçış" geçmişten kaçışı temsil ederken, aynı zamanda "ulaşılmaya çalışılan bir yer" olarak temsil edilir. Romanın başkışısı afyon ile gerçek ve masalsi bir dünyayı yaşamaya kendisini hapsederken, diğer tarafta memleket arayışları ve var olduğu memlekettten kaçma isteği ikilemleri içindedir: "İnsanlar doğdukları memlekettten ayrılabilir. Ancak onunla olan ilişkisini kesemezler. Yaşadığı memleket için de aynı durum geçerlidir. İşte bu nedenle ben, kaçak bir su gibi sonu gelmez gidişleri sürdürüyorum" (Abe, 1974, s. 15). Romanda "kaçış" kavramı sıklıkla geçmektedir. Sovyet işgalinin başlaması ile birlikte, memlekettten kaçış, özellikle *hikiageşa* (*geri çekilenler*) grubunun yaşamak zorunda kaldığı bir durum olmuştur. T'nin yaşadığı bir başka kaçış ise "kendi benliğinden kaçış" ile temsil edilmektedir. Romanda bununla ilgili şu ifadelere yer verdiği görülmektedir: "Kaçışlarıma kaçış eklediğim ve hiçbir yere varamadığım kendim. Komik olduğu için gülmüyordum. Kaçışı bir araç olarak düşünürsem "var olmak" bende reddedilmesi gereken bir yenilgi olabilir" (s.144). Ancak romanın sonunda "memleket" ve "tanrı" gibi kavramlardan kaçışların sonunda başkışı T'nin ulaştığı son yer, kendi "benliğinin cehennemi"dir. Burada, *hikiageşa* (*geri çekilenler*) grubunun, Japon halkı karşısında ötekileştirilen, yabancılaştırılan konumunda olduğu, ve iki tip Japon halkı kavramının ortaya çıktığına atıf yapıldığı düşünülebilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, Japonya'daki Japonlar ile sömürgelerden dönen Japonlar arasındaki farklılığa işaret eden bir metin olarak okunması mümkündür.

SONUÇ

Bu çalışmada, *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında işlenen, bireyin varoluş problemi, memleket arayışları, tanrı kavramına ilişkin sorgulamalar ve diyalektik düşünce unsurlarının, savaş sonrası Japonya ile nasıl bir analogi kurularak romana yansıtıldığı incelenmiştir. Savaşın ardından, Japonya'nın sömürgesi olan Mançukuo geçmişine ilişkin Abe Kōbō'nun bir roman kaleme alması manidardır. Bu durumun yazarın hem kendi geçmişi hem de Japonya'nın geçmişini hatırlatması biçiminde yorumlamak mümkündür. Savaş sonrasında Japon toplumunda ortaya çıkan en önemli meselelerden biri, *hikiage* olarak adlandırılan ve sömürgelerden Japonya'ya çekilenler meselesi olmuştur. Böylesi bir konunun Abe Kōbō'nun hayatını da etkilediği düşünüldüğünde, *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında Mançukuo ve Japonya arasında kalan bir karakterin "memleket" arayışları arasında bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Romanın başkişisinin varlığa ilişkin sorgulamaları ve memleket kavramına ilişkin sorgulamaların iç içe geçtiği görülür. Bireyin kendini arama sürecinde, başkişisinin geçmişini daha net hatırlamak için afyon kullanması ve romanın sonlarına doğru tanrı kavramına ilişkin sorgulamalar, varoluş - memleket arayışları - tanrıya ilişkin sorgulamalar üçgeninde gelişmesini beraberinde getirir. Tüm bu kavramlar ise T'nin "kaçış halini sürdürmesi" ile ilişkilendirilir. Burada T'nin kaçışını temel olarak "memleketten kaçış" ve "kendi benliğinden kaçış" olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu kaçış, Japon toplumuna sömürge sonrası süreçte dahil olma durumundan kaçış olarak da düşünülebilir. T romanın sonunda kendi benliğine ulaşır ancak bu benlik "cehennem zindanı" olarak tasvir edilir. Bu durum bir anlamda başkişideki varoluş bunalımının bir yansımını temsil eder. Varoluşçuluk akımında yabancılaşma, hiçlik, ötekileştirme gibi kavramların özellikle savaş sonrası süreçte sıklıkla yer verilen kavramlar olduğu dikkate alındığında, *Yolun Sonundaki İşarete Doğru* romanında, başkişi T'deki varoluş bunalımını yaratan esas meselenin "memleketin yitirilişi" hissinden kaynaklandığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Savaş kaybı ile birlikte "memleketin yitirilişi" duygusunun işlendiği bu romanda, var oluş problemi ile memleket kavramı arasındaki analoginin diyalektik unsurlar aracılığıyla verildiği görülmektedir. Buna göre yazar, Japonya'daki edebiyat dünyasına kazandırdığı kurgusal içerikli bu romanında, üstü kapalı da olsa sömüren devlet konumundaki Japonya'nın sömürülen Mançukuo Devleti ile ilişkisi ve bu iki ülke arasında sıkışıp kalan *hikiageşa* (geri çekilenler) topluluğu olarak tanımlanan sömürge deneyimi yaşamış Japonların bakışını yansıtmıştır. Bu ilişki, yazarın siyasal duruşundan ideolojik değişimlerine varana dek, eserlerinde kişisel deneyimleri, bireysel okumaları ve dahil olduğu edebi ve siyasi toplulukların etkilerinin düşünce yapısındaki değişimlerini simgeler nitelikte olmuştur.

SUMMARY

Abe Kōbō was born in Tokyo, lived in Manchukuo during his childhood and youth. It is possible to state that the colony life and war experience in a different place from Japan have remarkable effects on his life style and early works. Although he studied medicine at Tokyo Imperial University, he never worked as a doctor. He had been interested in writing since childhood. He continued writing while studying medicine. Abe Kōbō thought that only writing wouldn't allow any new development and flourishment. For this reason, he claimed that writing should provide not only means for communication with other individuals but also provide a more objective perspective for social events.

Owarishi Michi no Shrube ni was first published in *Kōsei* magazine in 1948 and then as a movie by Shinzenbi publisher in the same year. Although there was a strict censorship under the control of GHQ in Japan, Abe Kōbō was able to publish his novel which took place in a colony of Japan before the war. Due to the censorship he needed to make some changes in the novel regarding Kantō military and war in Manchuria. The censorship was ceased in 1952 and he published the same novel in 1965 by Tōjusha publisher. Thus, he found a chance to write freely about the Manchuria's tragic and tough life. There can be found many expressions related to the concept of "homeland" in *Owarishi Michi no Shrube ni*. This concept is not just a country for protagonist but it is a place that "has to be escaped" and "will never converge". Therefore, we can find some dialectical logic and existentialist images such as blackout of consciousness, recalling the past with opium using, escaping homeland, trying to find the homeland, and searching for the self-identity. Most of Kōbō's novels deal with problems such as "lack of homeland", "alienation", "poverty", "hive off the citizen groups". It can be said that all of these problems are similar to Kōbō's personal experiences during war-time.

In 1950s, Abe Kōbō adopted avant-garde tendency. In 1961, the dispute between *Shin Nihon Bungaku Kai* and the Japanese Communist Party intensified. 28 members of the *Shin Nihon Bungaku Kai* group belonging to the same party, including Abe Kōbō, were expelled from the Japanese Communist Party in February 1962 for expressing publicly their disagreement with the party. After that event, Abe Kōbō published a novel titled *Suna no Onna* which has established his reputation as a writer in the world. As an intellectual and writer, he followed closely developments abroad. Abe Kōbō wrote many novels, poems, musicals, film scripts and articles through his fifty-years life. He didn't for a moment hesitate to express his thoughts and views in the political arena so that he became an activist against all forms of injustices, stating his ideology which he believed.

KAYNAKÇA

- Abe, K. (1970). *Kemonotachi wa kokkyō wo mezasu*. Tokyo: Kōdansha.
- Abe, K. (1975). *Owarishi michi no shirube ni*. Tokyo: Shinchō Bunko.
- Abe, K. (1993). *Kutu adam*. (A. Gürcan, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Abe, K. (2008). *Kumların kadını*. (H. C. Erkin, Çev.). İstanbul: Turkuvaz Yayınları.
- Abe, K. (2017). *Kanguru defteri*. (A. Özbek, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Abe, K. (2017). *Kumların kadını*. (B. Bayıksel, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Abe, K. (2018). *Başkasının yüzü*. (B. Bayıksel, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Abe, K. (2019). *Kutu adam*. (D. Ç. Güven, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arimura, T. (1995). Abe Kōbō no shoki no sakuhin (2): Itansha no kokuhatsu Nietzsche no eikyō: Rilke, Nietzsche, Kafka." Kyūshū Daigaku Gakujutsu Jōhō Ripojitori. *Gengo Bunka Ronkyū* 6, p.93 - 104.
- Arimura, T. (1996). Abe Kōbō no shoki no sakuhin (3): Owarishi michi no shirube ni doitsu no Bungaku. Shisō no eikyō: Heidegger, Nietzsche, Rilke, Kafka." *Gengo Bunka Ronkyū*, 7, p. 47 - 61.
- Asada, K. (1993). *Manshū nōgyō imin to nōgyō tochi mondai*. ed. Ōe Shinobu, Asada Kyōji, Mitani Taichirō, Gotō Kenichi, Kobayashi Hideo, Takasaki Sōji, Wakabayashi Masahiro, Kawamura Minato, *Kindai Nihon to shokuminchi: Shokuminchika to sangyōka* (3), Tokyo: Iwanami shoten, p. 77 - 102.
- Bürger, P. (1984). *Theory of the avant-garde*, (M. Shaw Çev.) Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefe terimleri sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çüçen, K. (2015). *Varoluş filozofları*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Gotō, A. (2013). Abe Kōbō kenkyū: "Mono" to "hito" no honshitsu wo megutte. (Der.) *Nihon bungaku kai zōsaku bungaku shōiin. Nihon bungaku nōto*. Sendai: Tōseisha, p. 69 - 94.
- Guest, M. (2004). Autonomy and the body in Samuel Beckett and Kobo Abe. *Samuel Beckett Today*, 14, p. 161 - 177.
- Hardin, N. & Abe K. (1974). An interview with Abe Kōbō. *Contemporary Literature*, 15 (4), p. 439 - 456.
- Hō, K. (2018). Abe Kōbō shoki sakuhin kenkyū: Yokuatsu no monogatari wo megutte. *Gengo Chiiki Bunka Kenkyū*, 24, p. 17 - 34.
- Horvat, A. (1973). *Four stories by Kobo Abe*. Tokyo: Hara Shobō.
- Iles, T. (2000). *Abe Kōbō: An exploration of his prose, drama, and theatre*. Florence: European Press Academic Publishing.
- Keene, D. (2003). *Five modern Japanese novelists*. New York: Columbia University Press.
- Key, M. (2011). *Truth from a lie: Documentary, detection and reflexivity in Abe Kōbō's realist project*. Lancam: Lexington Books.
- Kimura, Y. (2013). *Abe Kōbō to wa dare ka*. Tokyo: Kasama Shoin.
- Kimura, Y. (2015). Shinyō no Abe Kōbō: Sakka to naru izen no shippitsu katsudō wo chūshin ni. *Mejiro Daigaku Jinbungaku Kenkyū*, 11, p. 217 - 235.

- Ko, K. (2017). Abe Kōbō no avangyarudo: Shōwa 23 nen kara 25 nen made no zōsaku riron no hatten wo chūshin ni. *Kokubungaku*, 101, p. 335 - 359.
- Kobayashi, H. (2014). Kantōgun no rekishi. *Ajia Taiheiyō Tōkyū*. 23, p. 79 - 136.
- Motoyama, M. (1995). The literature and politics of Abe Kōbō: Forewell to communism in suna no onna. *Monumenta Nipponica*, 50(3), p. 305 - 323.
- Oh, M. (2009). *Abe Kōbō no sengo: Shokuminchi keiken to shoki tekisuto wo megutte*. Tokyo: Kurein Tosho Shuppan.
- Saka, K. (2013). Abe Kōbō kemonotachi wa kokyō wo mezasu ni okeru shokuminchi no mondai. *Mie Daigaku Nihongo Nihon Bungaku*, 27, p. 41-51.
- Saka, K. (2016). *Abe Kōbō to Nihon: Shokuminchi, senryō keiken to nashonarizumu*. Osaka: Izumi Shoin.
- Shields, N. (1996). *Fake fish: The theater of Kobo Abe*. New York: Weatherhill.
- Takano, T. (1979). *Abe Kōbō ron*. Tokyo: Hanagami Sha.
- Tanaka, H. (2002). Shinzenbihan owarishi michi no shirube ni dai ni no nōto to hōtō musuko no monogatari Rilke: Shoki Abe Kōbō no isō (2). *Hikaku Bunkahen* 6, (A1 -A17), p. 1 - 17.
- Tapies, R. (2002). Kindai ni okeru Manshu e no Nihonjin no Jju oyobi sono Teichaku Pataan. *Konan Daigaku ki yo Bungakuhen Rekishi Bunka Tokushū*, 129, p. 1- 25.
- Ural, Ş. (1991). Diyalektik düşünce ve mantık. *Felsefe Arkivi*, 28, p. 1 - 26.
- Watt, L. (2009). *When empire comes home: Repatriation and reintegration in postwar Japan*, Cambridge & Londra: Harvard University Asia Center.
- Yamada, H. (1997). Abe Kōbō han kyodōtai no bungaku, *Shakai Bungaku*, 11, p. 128-135.